

4.20. BİLİŞİM ALANINDAKİ EĞİTİMCİLERİN EĞİTİMİ

Prof. Dr. Asaf Varol
Fırat Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
23119 Elazığ

1980'li yılların ortalarından beri Türkiye'de bilişim alanında yapılan eğitim kademelerinde hissedilir bir gelişme yaşanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1985'li yıllarda başlatmış olduğu Bilgisayar Destekli Eğitim programı çerçevesinde yıllardır Bilişim alanında Formatör Öğretmen Yetiştirme çalışmaları halen sürdürülmektedir.

Fırat Üniversitesi Bilişim alanında Formatör Öğretmen Yetiştirme çalışmalarını 1995 Yılı'ndan beri yürüten bir üniversitedir. Bilişim alanında Formatör Öğretmen Yetiştirme programlarına değişik ortaöğretim programlarından katılan öğretmenlerin eğitimi sürecinde; bazı anketler uygulanarak, eğitimcilerin eğitiminin kalitesinin artırılması yönünde önemli çalışmalar kaydedilmiştir. Anket sonuçlarının değerlendirilerek uygulamaya alınması sonucunda elde edilen başarılarla, 1998 Yılı'nda Bilişim alanında Formatör Öğretmen Yetiştirme çalışmalarında Fırat Üniversitesi'nin eğitebileceği formatör öğretmen sayısına sınırsız kontenjan tanınmıştır. Bu başarının yakalanmasında hangi yöntemlerin kullanılmasının etkili olduğu, eğitimcilerin eğitiminde dikkat edilmesi gereken hususların neler olabileceği, ileriye yönelik çalışmaların nasıl organize edilmesi gerektiği ve bilişim alanındaki öğretmenlerin sürekli eğitimi için ne tür çalışmalar yapılabileceği, bu çalışmanın içeriğini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada bilişim alanındaki eğitimcilerin eğitimi esnasında, anketlerle elde edilen istatistiksel bilgiler ve uygulanan yöntemlerin başarıyı yakalamadaki etkinliği analiz edilerek, bu tür çalışmaların veriminin artırılabilmesi için önemli öneriler getirilmektedir.

1. GİRİŞ

Eğitim; bireylerinin, toplumların ve dolayısıyla toplumların oluşturduğu ülkelerin gelişmesine ve çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmalarında çok önemli rol oynayan bir kavramdır. Gelişmiş ülkeler incelendiğinde, bu ülkelerin eğitim sistemlerinin çok iyi organize edildiği, bireylerin gelişmesini sağlamak için kalıcı önlemlerin alındığı ve çağdaş eğitim teknolojileri yardımı ile bireylerin eğitim süreçlerinin çok hızlı değişime uğradığı görülür.

Eğitim faaliyetlerinin hızlandırılması ve yaygın eğitim şeklinde büyük kitlelere ulaştırılmasında, modern araç ve gereçlerin kullanılması büyük yararlar sağlamaktadır. Küreselleşen dünyada eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde mekanların önemi kalmamakta ve ülke sınırları aşılmaktadır. Bugün Amerika Birleşik Devletleri'nin bir üniversitesinde sınıf ortamında anlatılan bir ders, uydu sistemleri sayesinde diğer ülkelerde seyredilebilmekte ve etkileşimli olarak öğrenci ve öğretmen haberleşebilmektedir. Gelişmiş ülkelerin önemli bir bölümü artık örgün eğitim yanında uzaktan eğitim yöntemleri ile de eğitim vermeyi geliştirme çabası içerisindeydir.

Türkiye; bilişim teknolojilerini kullanarak, toplumun eğitim düzeyinin arttırılabilmesi için büyük gayret göstermektedir. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı, Bilgisayar Destekli Eğitim faaliyetlerini yıllardır sürdürmektedir. Bu proje kapsamında orta öğretim kurumlarının bir bölümü donanım yönünden desteklenmiş, ancak yeterli öğretmen bulunmadığı için bu laboratuvarların bir kısmı zamanında kullanılamamıştır. Öğretmen

VAROL, A.: Bilişim Alanındaki Eğitimcilerin Eğitimi, BTIE'99, Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı ve Sergisi, 13-15 Mayıs 1999, Bildiriler Kitabı, S:99-104, Ankara

eksikliğini gidermek için Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı aracılığı ile yaz aylarında 1991 yılından beri farklı üniversitelerde bilişim alanında formatör öğretmen yetiştirme çalışmaları sürdürülmektedir.

2. BİLİŞİM ALANINDA FORMATÖR ÖĞRETMEN YETİŞTİRME ÇALIŞMALARI

Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı, Bilgisayar Destekli Eğitim Projesi kapsamında yıllardır bilişim teknolojisi alanında formatör öğretmenler yetiştirmektedir. 1991 Yılı'ndan beri üniversitelerimizde bilişim alanında yetiştirilen formatör öğretmenlerin sayıları **Tablo 1**'de verilmiştir.

Tablo 1: 1991 Yılı'ndan Beri Yetiştirilen Formatör Öğretmenlerin Üniversitelere Dağılımını Gösterir Tablo

ÜNİVERSİTELER	YILLAR							
	91	92	1993			1994		
	F	F	F	I	II	F	I	II
Akdeniz		20						
Anadolu	18	24	19	15				
Ankara			38		28			
Boğaziçi								
Çukurova		51	23	18	11			
Ege-BAUM	50	21	36	63				
Fırat Ü. Tek. Eğt. F.								
Gazi Ü. Eğt. Fak.			34					

VAROL, A.: Bilişim Alanındaki Eğitimcilerin Eğitimi, BTIE'99, Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı ve Sergisi, 13-15 Mayıs 1999, Bildiriler Kitabı, S:99-104, Ankara

Gazi Ü. End. San.								
Gazi Ü. Tek. Eğt. F.	30	25	32	37				
Hacettepe Üniv.	39	61	48					
İ.T.Ü.	25	56						
Karedeniz T.Ü.								
Marmara Üniv.	48							
O.D.T.Ü.	40	34	92	50	50			
Sütçüimam Üniv.								
TÜBİTAK								
TÜBİTAK (Bilset)								
Yıldız Üniv.	30		25					
Toplam	280	292	347	183	89			

VAROL, A.: Bilişim Alanındaki Eğitimcilerin Eğitimi, BTIE'99, Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı ve Sergisi, 13-15 Mayıs 1999, Bildiriler Kitabı, S:99-104, Ankara

ÜNİVERSİTELER	YILLAR											
	1995			1996			1997			98	Toplam	
	F	I	II	F	I	II	F	I	II	F		
Akdeniz	33											53
Anadolu												76
Ankara											68	134
Boğaziçi											200	200
Çukurova	27	35	12	43	18	38					91	367
Ege-BAUM	29	84									44	327
Fırat Ü. Tek. Eğt. F.	25	30	11	28	17	18	64			28	225	446
Gazi Ü. Eğt. Fak.	31	75	61									201
Gazi Ü. End. San.				75			55				79	252
Gazi Ü. Tek. Eğt. F.											175	299
Hacettepe Üniv.												148
İ.T.Ü.												81
Karedeniz T.Ü.											176	176
Marmara Üniv.	44	86	32	64	53	101	111			53	182	774
O.D.T.Ü.											150	416
Sütçüimam Üniv.											53	53
TÜBİTAK							48			29	99	176
TÜBİTAK (Bilset)											160	160
Yıldız Üniv.											81	136
Toplam	232	310	116	210	88	157	278			110	1783	4475

Tablo 1 incelendiğinde MEB Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı tarafından 1991 Yılı'ndan beri değişik üniversitelerimizde Formatör Öğretmen Yetiştirme, I. ve II. Tekamül kursları düzenlediği görülmektedir. 1991-1998 yılları arasında toplam 3422 öğretmen Formatör Öğretmen Yetiştirme, 581 öğretmen I. Tekamül ve 472 öğretmen ise II. Tekamül kurslarına katılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, kendine bağlı ilk ve ortaöğretim okullarının bilişim teknolojileri açısından iyileştirilmesi ve öğrencilerin bilgisayar destekli eğitime geçebilmelerini sağlamak amacıyla, başlattığı mücadelesini arttırarak sürdürmektedir. 1998 yılında yetiştirdiği formatör öğretmen sayısı, bu mücadelenin aynasıdır. 1999 yılında 3 bin civarında formatör öğretmen yetiştirileceği tahmin edilmektedir. Bütün bu çabaların altında bilişim teknolojileri altında modern bir eğitim sürdürmek yatmaktadır. "Acaba formatör öğretmen yetiştirme çalışmaları, hedeflerine ulaşabilmekte midir?" sorusu sıkça dile getirilmektedir.

Özellikle 1998 yılında yetiştirilmiş formatör öğretmenlerin önemli bir bölümünün bilişim alanında görevlendirildikleri bildirilmektedir. Bu tür bir uygulama, elbette ki en doğru olanıdır. Mevcut bilişim alanındaki öğretmenlerin azlığı, bu tür geçici çözümlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bilişim alanında mezun olan öğretmen sayısında doyuma ulaşıncaya kadar Formatör Öğretmen Yetiştirme çalışmalarının sürdürüleceği varsayılmaktadır.

3. FIRAT ÜNİVERSİTESİ'NDE FORMATÖR ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Bilişim alanında Formatör Öğretmen yetiştirmede Fırat Üniversitesi yıllardır başarılı bir eğitim sergilemektedir. Başarılı bir eğitim verdiğinin kanıtları arasında, arka arkaya dört yıl kursların Fırat Üniversitesi'ne verilmesinden anlaşılmaktadır. 1998'de Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi

Eğitim Daire Başkanlığı tarafından Fırat Üniversitesi'ne kaldırabileceği sayıda kontenjan tanımlanmıştır. Bu tür bir kredinin tanınmasının altında, yıllardır başarı ile sürdürülen eğitim gelmektedir.

İlki 1995 Yılı'nda uygulamaya konulan formatör öğretmen yetiştirme çalışmalarının başarıya ulaşabilmesi amacıyla titiz ve sürekli denetlenen bir program uygulanmıştır. Uygulamalar şöyle özetlenebilir.

- Kurslar başlatılmadan önce, dersleri verecek öğretim elemanlarının seçimi sırasında elemanın konusunda deneyim sahibi olması, vereceği dersle ilgili yeterli düzeyde ders notlarının bulunması, öğretmenlik meslek bilgisi formasyonu taşıması vb. hususlar göz önüne alınmıştır.
- 1995 Yılı'nda yaz aylarında YÖK/Dünya Bankası II. Endüstriyel Eğitim Projesi kapsamında Fırat Üniversitesi, Bilgisayar Teknolojisi Eğitimi Merkezi olarak seçilmiş ve Meslek Yüksek Okullarında bilişim alanında çalışan öğretim görevlilerinin yurt dışında eğitim görmeleri yerine bu merkezde eğitilmeleri kararlaştırılmıştır. O programda görev alan öğretim elemanları için katılımcılara, öğretim elemanlarından gizli olarak anketler uygulanmış ve öğretim elemanlarının başarı seviyeleri tespit edilmiştir. Kurs programında yüksek ortalama tutturarak öğretim elemanların, Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen formatör öğretmen yetiştirme kurslarında doğrudan görevlendirilmeleri sağlanmıştır.
- Kurslar devam ederken zaman zaman sınıfta örnekleme yöntemi ile bazı kursiyerler, öğretim elemanından gizli olarak bölüm başkanlığı odasına çağırılmış ve öğretim elemanı hakkındaki görüşleri alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Daire Başkanlığı kurs süresince yeterli sayıda koordinatör bulundurularak, kursiyerlerin sosyal ihtiyaçları yanında, kurslara devamlarını kontrol etmiş, yeme ve içme sorunlarına çözüm getirmişlerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı, kurslardaki başarıları saptamak için kurs bitimlerinde tüm katılımcılara kendi hazırladıkları anketleri uygulamıştır. Ankette “Öğrenim sürecine ilişkin görüşler”, “Programın organizasyonuna ilişkin görüşler” ve “Kursun genel olarak kalitesi” olmak üzere üç bölüm bulunmaktadır. Öğrenim sürecine ilişkin olarak toplam 27 soru yöneltilmiştir. Aşağıdaki sorular yöneltilerek, kursiyerlerin 5 tam not üzerinden her soruya puan vermesi istenmiştir.

4. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI HİZMETİÇİ EĞİTİM DAİRE BAŞKANLIĞI'NCA UYGULANAN ANKET

a) Öğretim Sürecine İlişkin Görüşleriniz

1. Program (Kurs/Seminer) başında, program amaçları size iletildi mi?
2. Program amaçları eğitim ihtiyacınıza yönelik miydi?
3. Program başında, programla ilgili giriş yeterlilikleriniz (Programdaki konularla ilgili önceden sahip olduğunuz bilgi ve becerileriniz, seviyeniz) ölçüldü mü?
4. Öğretim faaliyetleri program amaçları ile tutarlı mıydı?
5. Program sonrasında kazandırılan bilgi ve becerilerin eğitim ihtiyaçlarınızla ne derece ilgili olduğu size soruldu mu?
6. Program ve konuların amaçlarına uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanıldı mı? Eğer notunuz
1, 2 veya 3 ise, nedenini kısaca belirtiniz
.....

7. Programın etkililiğini artırmak için konu ve amaçlara uygun araç- gereç (video, tepegöz, slayt vb.) kullanıldı mı?

8. Öğretim faaliyetleri sırasında konularla ilgili gerekli materyaller (ders notları, vb.) verildi mi?

(8a) Eğer notunuz 3, 4 veya 5 ise verilen materyallerin tasarımı, anlaşılabilirliği ve verilmiş zamanı uygun muydu?

9. Program konuları ihtiyaç duyduğunuz kapsamda işlendi mi?

10. Dersler açık, anlaşılır ve düzenli miydi?

11. Öğrendiklerinizi uygulama (yapma, gösterme, vb.) imkanı verildi mi?

(11a) Eğer notunuz 3, 4 veya 5 ise, uygun geri bildirim sağlandı mı (eksikliklerin tamamlanması, yanlışların düzeltilmesi, doğruların pekiştirilmesi, vs.)?

12. Sizce programa katılanların bilgi/beceri düzeyi ve eğitim ihtiyaçları açısından bir benzerlik var mıydı?

13. Program esnasında programdan önce sahip olduğunuz bilgi ve tecrübelerinizi diğer katılımcılarla tartışma ve paylaşma imkanı verildi mi?

14. Program esnasında edindiğiniz bilgi ve tecrübelerinizi diğer katılımcılarla tartışma ve paylaşma imkanı verildi mi?

15. Program boyunca eğitim faaliyetlerine karşı gerekli motivasyon sağlandı mı?

16. Sizce program süresi yeterli miydi? Eğer notunuz 1, 2 veya 3 ise, sizce program süresi ne kadar olmalıydı?

17. Program süresi verimli olarak kullanıldı mı?

Eğer notunuz 1, 2 veya 3 ise, nedenleri?

.....

18. Programda amaçlanan bilgi ve becerileri kazandığınıza inanıyor musunuz?

Eğer notunuz 1,2 veya 3 ise, Nedenleri?

.....

19. Program esnasında başarı durumunuz ölçüldü mü?

(19a) Eğer notunuz evet ise, (eğer ölçülmediyse bu soruyu boş bırakın) başarı durumunuz hakkında size açıklamalarda bulunuldu mu?

20. Program sonunda başarı durumunuz ölçüldü mü?

(20a) Eğer notunuz evet ise, sorular program amaçlarıyla tutarlı mıydı?

21. Program sonunda programın genel bir değerlendirmesi yapıldı mı?

22. Program sırasında programın nasıl daha etkili hale getirilebileceği ile ilgili olarak görüşlerinize başvuruldu mu?

23. Bu programda edindiğiniz bilgi ve becerileri nerede ve nasıl uygulayabileceğiniz gösterildi mi?

1. Bilgisayar Öğretmenliği Bölümleri

1.1 Teknik Eğitim Fakültelerindeki Bilgisayar Öğretmenliği Bölümlerinin Genel Görünümü ve Başlıca Sorunları

Tablo 1'de Teknik ve Endüstri Meslek Liselerine öğretmen yetiştiren Teknik Eğitim Fakülteleri, bu fakültelerde açılan bölümlerin adları ve genel kontenjan sayıları verilmiştir.

Tablo 1: Bilgisayar Öğretmeni Yetiştiren Teknik Eğitim Fakülteleri

Üniversite ve Fakülte Adı	Bölüm Adı	Genel Kontenjan
Fırat Üniversitesi	Bilgisayar Öğretmenliği	30
Teknik Eğitim Fakültesi	Bilgisayar Öğretmenliği (2. Öğretim)	30
Gazi Üniversitesi	Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği	50
Kocaeli Üniversitesi	Bilgisayar Öğretmenliği	40
Teknik Eğitim Fakültesi	Bilgisayar Öğretmenliği (2. Öğretim)	40
Marmara Üniversitesi	Bilgisayar ve Kontrol Öğretmenliği	40
Teknik Eğitim Fakültesi	Bilgisayar ve Kontrol Öğretmenliği (2. Öğrt.)	40
Selçuk Üniversitesi	Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği	30
Teknik Eğitim Fakültesi	Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği	40
Süleyman Demirel Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi	Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği	40

- a) Bilindiği üzere Teknik Eğitim Fakülteleri, Teknik ve Endüstri Meslek Liselerine öğretmen yetiştirmektedir. Dolayısıyla Bilgisayar teknik öğretmeni yetiştiren Fırat, Gazi, Kocaeli, Marmara, Selçuk ve Süleyman Demirel Üniversitelerinin Teknik Eğitim Fakültelerinden mezun olan kişiler, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Teknik veya Endüstri Meslek Liselerinde öğretmenlik görevlerine başladıklarında, Milli Eğitim tarafından verilen müfredat çerçevesinde derslerini vermek zorundadırlar. Yani ister A ister B üniversitesinden mezun olsun sonuçta eğitim verdikleri derslerin içeriği aynıdır. Ne yazık ki A üniversitesinden mezun olan kişi vereceği dersin konusunu kendi fakültesinde görmüş olsa da B fakültesinden mezun olan kişinin belki de o konu hakkında hiçbir bilgisi olmayabilmektedir.
- b) Bölümlerin adlarına baktığımızda ortadaki çarpıklık daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacaktır. Bu bölümlerin adları Bilgisayar Öğretmenliği, Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği, Bilgisayar ve Kontrol Öğretmenliğidir. Fakat bu öğretim kurumlarının mezun ettiği insanlar aynı alanda ve aynı sosyal statü altında Milli Eğitim Bakanlığınca işe girdiklerine göre, bu isimlerdeki farklılıkların nedenini anlamak hem mezun olan kişiler için hem de üniversite sınavında bu bölümleri yazmayı düşünen kişiler üzerinde bu bölümlerin farklı olduğu kanısını uyandırması oldukça yanlış bir olaydır.
- Bilişim teknolojileri alanında formatör öğretmen yetiştirirken, Milli Eğitim Bakanlığı öncelikle kendi öz kaynaklarını maksimum düzeyde kullanmalıdır. Yani önceden yetiştirdiği formatör öğretmenler içinden başarılı olan bir grup belirlemeli ve bu grup sayesinde, bilişim

teknolojileri açısından yeterli düzeyde donanıma sahip olduğu okullarında yeni formatör öğretmen yetiştirme kursları düzenlemelidir.

- Milli Eğitim Bakanlığı, okullarda bilişim teknolojilerine ait laboratuarlara formatör öğretmen yetiştirme gereksinimini tek başına karşılayabilmesi, mevcut haliyle mümkün görülmemektedir. Bu nedenle geçmiş yıllarda olduğu gibi üniversitemizle işbirliğine gitmesi kaçınılmazdır. Ancak üniversiteleri belirlerken gerek donanım ve gerekse eğitim kalitesi açısından dikkatli bir eleme yapılmalıdır. Bu amaçla daha önceki yıllarda bu tür eğitim veren üniversitelerde kurslara katılan adaylara doldurttukları anketleri dikkatlice inceleyerek, seçilecek üniversiteleri belirlemelidir.
- Bilişim alanında formatör öğretmen olarak yetiştirilen öğretmenler mutlaka, bilişim teknolojilerine ait dersleri vermek için değerlendirilmelidir. Bu durum sağlanabildiği takdirde diğer branş öğretmenlerinden formatör öğretmen olma yönündeki istekler artacaktır. Ayrıca öğretmenlere bu amaçla yapılan yatırımlar boşa gitmemiş olacaktır.
- 16. Milli Eğitim Şurasında Mesleki ve Teknik Eğitim ve Bilişim Teknolojileri ile ilgili bir dizi kararlar alınmıştır. Bu kararlardan birisi de uzaktan eğitim yöntemlerinin kullanılmasıdır. Bilişim alanında formatör öğretmen olarak yetiştirilen öğretmenlerin, gelişen teknolojiye paralel olarak alanlarında sürekli eğitimlerini sağlamak gerekir. Örneğin İnternet aracılığı ile bu tür bir sürekli eğitim devam ettirilebilir.
- Bilişim alanına öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin ilgili bölümlerinin mutlaka donanım yönünden süratle iyileştirilmesi kaçınılmazdır. Özellikle mevcut teknik eğitim fakülteleri gerek donanım ve gerekse öğretim elemanı açısından iyileştirilmeden, yeni fakültelerin açılması benimsenmemelidir.

VAROL, A.: Bilişim Alanındaki Eğitimcilerin Eğitimi, BTIE'99, Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı ve Sergisi, 13-15 Mayıs 1999, Bildiriler Kitabı, S:99-104, Ankara

KAYNAKLAR

1. Bilgisayar eğitimi ve sıkıntıları, Bt/Haber, Sayı: 119, Haziran 1997, S: 26-27
2. Fırat Üniversitesi'nde formatör öğretmen yetiştirme çalışmaları, Bt/Haber, Sayı: 122, Haziran 1997, S: 28-29
3. Bilişim teknolojisi alanında çalışan öğretmenlerin sıkıntıları, Bt/Haber, Hedef, Sayı: 124, Temmuz 1997, S:14
4. Türkiye'de bilgisayar destekli eğitimin dünü, bugünü ve yarını (1), Bt/Haber, Sayı: 156, Mart 1998, S: 64-68
5. Türkiye'de bilgisayar destekli eğitimin dünü, bugünü ve yarını (2), Bt/Haber, Sayı: 157, Mart 1998, S: 30-32
6. Türkiye'de bilgisayar destekli eğitimin dünü, bugünü ve yarını (3), Bt/Haber, Sayı: 158, Mart 1998, S: 40
7. Rakamlarla MEB'in formatör öğretmen yetiştirme çalışmaları, Bt/Haber, Hedef, Sayı: 159, Mart 1998, S: 10
8. Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Daire Başkanlığı'ndan alınan bilgiler